

ТЕМА 5. СИСТЕМА ВИДАТКІВ
МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

ПЛАН

1. Теоретичні основи формування видаткової частини місцевих бюджетів.
2. Склад та структура видатків місцевих бюджетів в Україні.
3. Кошторисне планування видатків установ, що утримуються за рахунок коштів місцевих бюджетів.
4. Програмно-цільовий метод планування бюджетних видатків.
5. Застосування нормативних підходів у бюджетному плануванні.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

1. Теоретичні основи формування видаткової частини місцевих бюджетів

Бюджетні видатки є джерелом забезпечення суспільних благ як безпосередньо населенням, так і суб'єктами господарської діяльності.

Принцип субсидіарності: найбільшої ефективності у виконанні тієї чи іншої видаткової функції можна досягти, якщо вона буде закріплена за нижчим із тих рівнів влади, котрі можуть реалізувати її належним чином

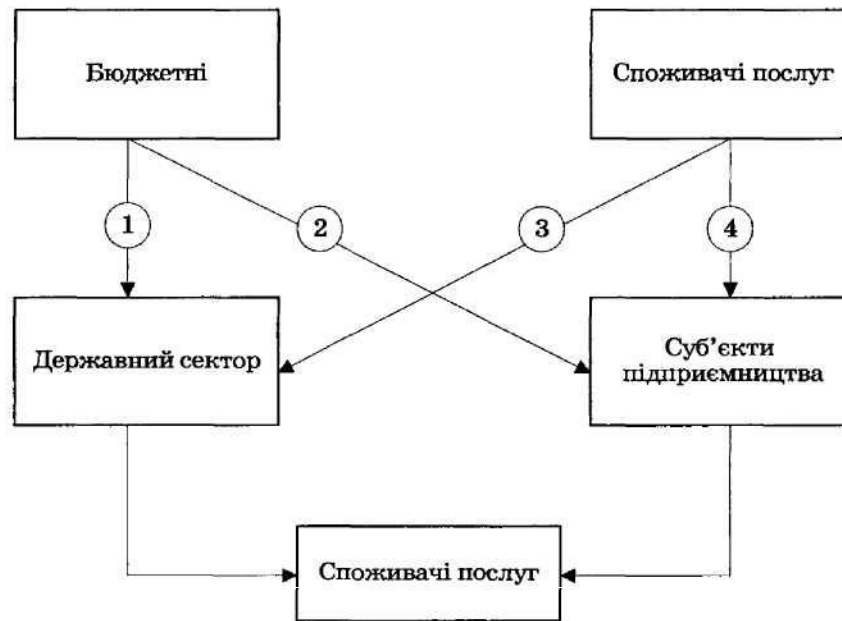
1. Теоретичні основи формування видаткової частини місцевих бюджетів

Переваги та недоліки забезпечення суспільних послуг за рахунок місцевих бюджетів

Переваги, які отримують від закріплення видатків за місцевими бюджетами	Умови, які утруднюють здійснення видатків з місцевих бюджетів
1. Відмінності у смаках	1. Економія на масштабі
2. Доступ до інформації	2. Регулювання зовнішніх ефектів (екстерналій)
3. Стимулювання міжрегіональної конкуренції	3. Запобігання "експорту проблем" та "імпорту вигід"
4. Можливість експериментування в локальних масштабах	4. Стандартизація якості благ

1. Теоретичні основи формування видаткової частини місцевих бюджетів

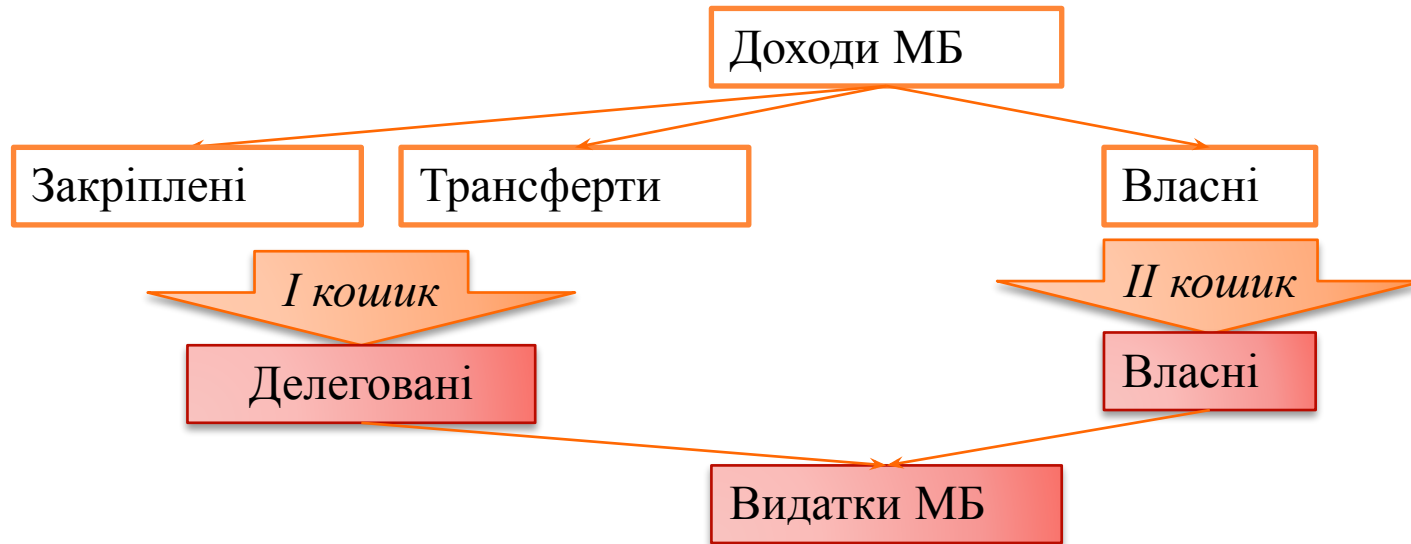

1. Забезпечення та виробництво послуги здійснює держава або органи місцевого самоврядування.
2. Забезпечення послуги здійснює держава чи органи місцевого самоврядування, а виробництво — приватні структури.
3. Забезпечення послуги здійснюють приватні особи, а виробництво — держава чи органи місцевого самоврядування.
4. Забезпечення та виробництво послуги здійснює суб'єкт недержавного сектору. У цьому разі право надання суспільних послуг держава чи орган місцевого самоврядування делегує приватній структурі.

2. СКЛАД ТА СТРУКТУРА ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

2. Склад та структура видатків місцевих бюджетів в Україні

Видатки місцевих бюджетів — це економічні відносини, які виникають у зв'язку з фінансуванням власних і делегованих повноважень місцевих органів влади.

Класифікація видатків (ст. 10 БКУ) :

- 1) програмна;*
- 2) відомча;*
- 3) функціональна.*

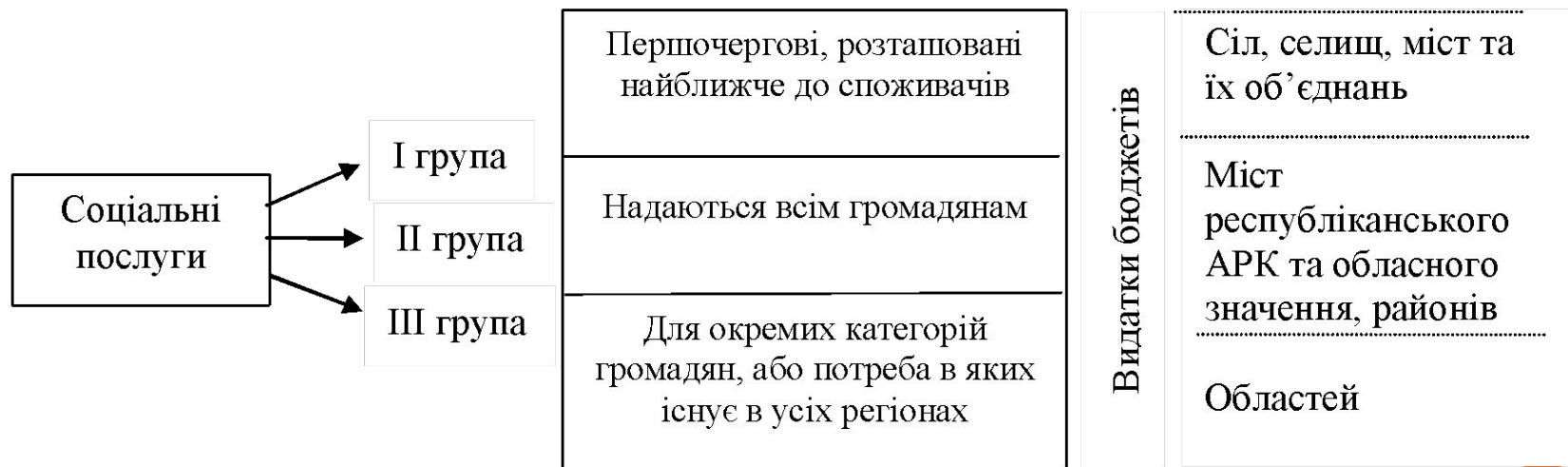

2. Склад та структура видатків місцевих бюджетів в Україні

Делеговані видатки

- визначаються функціями держави та можуть бути делеговані ОМС з метою забезпечення найбільш ефективного їх виконання;
- враховуються при визначення обсягів міжбюджетних трансфертів,
- держава регулює їх здійснення;
- держава бере на себе зобов'язання забезпечувати відповідними ресурсами.

Розмежування видів видатків між місцевими бюджетами здійснюється на основі *принципу субсидіарності* з урахуванням *критеріїв повноти надання послуги та наближення її до безпосереднього споживача*.

Передача коштів між місцевими бюджетами здійснюється на підставі рішень відповідних місцевих рад і укладання договору (до 1 серпня).

2. Склад та структура видатків місцевих бюджетів в Україні

Власні видатки

- спрямовані на реалізацію прав та обов'язків ОМС;
- мають місцевий характер;
- визначені законами України;
- не беруться до уваги при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів.

*пожежна
охорона*

*соціальний
захист та
соціальне
забезпечення*

*місцеві програми розвитку житлово-
комунального господарства та благоустрою
населених пунктів*

*транспорт,
дорожнє
господарство*

*позашкільна
освіта*

*членські внески до
асоціацій органів місцевого
самоврядування та їх
добровільних об'єднань*

*програми підтримки
кінематографії та засобів
масової інформації місцевого
значення*

*регулювання
земельних
відносин*

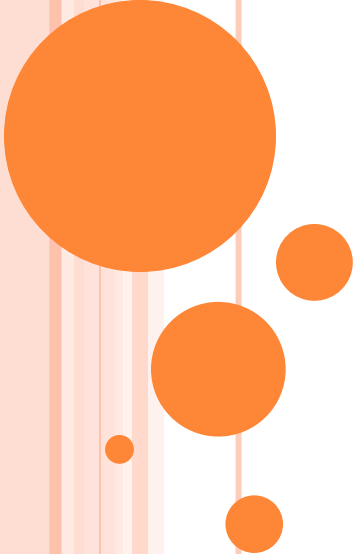
*обслуговування
місцевого боргу*

*підвищення кваліфікації
депутатів місцевих рад*

*заходи з
організації
рятування на
вод*

інші програми

3. КОШТОРИСНЕ ПЛАНУВАННЯ ВИДАТКІВ УСТАНОВ, ЩО УТРИМУЮТЬСЯ ЗА РАХУНОК КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.

3. Кошторисне планування видатків установ, що утримуються за рахунок коштів місцевих бюджетів

Основним плановим документом, який надає повноваження бюджетній установі щодо отримання доходів і здійснення видатків, визначає обсяг і спрямування коштів для виконання нею своїх функцій та досягнення цілей, поставлених на рік, відповідно до бюджетних призначень, є *кошторис*.

КОШТОРИС - основний плановий фінансовий документ бюджетної установи, яким на бюджетний період встановлюються повноваження щодо отримання надходжень і розподіл бюджетних асигнувань на взяття бюджетних зобов'язань та здійснення платежів для виконання бюджетною установою своїх функцій та досягнення результатів, визначених відповідно до бюджетних призначень

БЮДЖЕТНЕ АСИГНУВАННЯ - повноваження розпорядника бюджетних коштів, надане відповідно до бюджетного призначення, на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів, яке має кількісні, часові та цільові обмеження

БЮДЖЕТНЕ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ - будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або у майбутньому;

3. Кошторисне планування видатків установ, що утримуються за рахунок коштів місцевих бюджетів

Розпорядники бюджетних коштів - бюджетні установи в особі їх керівників, уповноважені на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов'язань та здійснення витрат бюджету.

- головні
- нижчого рівня

Потреба в коштах кожної установи визначається виходячи з її:

- основних виробничих показників і контингентів, які встановлюються для установ (кількість класів, учнів у школах, ліжок у лікарнях, дітей у дошкільних закладах тощо),
- обсягу виконуваної роботи,
- штатної чисельності,
- необхідності погашення дебіторської і кредиторської заборгованості
- необхідності реалізації окремих програм і намічених заходів щодо скорочення витрат у плановому періоді.

3. Кошторисне планування видатків установ, що утримуються за рахунок коштів місцевих бюджетів

Одержувач бюджетних коштів - суб'єкт господарювання, громадська чи інша організація, яка не має статусу бюджетної установи, уповноважена розпорядником бюджетних коштів на здійснення заходів, передбачених бюджетною програмою, та отримує для їх здійснення кошти бюджету.

Одержувач використовує бюджетні кошти на підставі *плану використання бюджетних коштів*, що містить розподіл бюджетних асигнувань, затверджених у кошторисі відповідного розпорядника бюджетних коштів.

Критерії визначення одержувача для здійснення заходів бюджетної програми:

- досвід роботи за відповідним профілем не менше двох років та наявність відповідної кваліфікації з урахуванням напряму чи заходу бюджетної програми;
- виробничий потенціал і показники виробничої діяльності, науково-технічної бази (у разі потреби);
- наявність бездефіцитного фінансового плану на поточний рік, фінансово-економічного розрахунку (обґрунтування) здійснення заходів бюджетної програми;
- незбиткова діяльність одержувача за останні два роки, відсутність простроченої заборгованості за наданими банками кредитами;
- співвідношення вартості робіт, послуг та їх якості;
- застосування договірних умов.

3. Кошторисне планування видатків установ, що утримуються за рахунок коштів місцевих бюджетів

Принципи фінансування видатків місцевих бюджетів на основі кошторисів:

- одержання максимальної ефективності за мінімальних витрат з урахуванням раніше використаних коштів.
- першочергового забезпечення бюджетними коштами видатків для оплати праці з нарахуваннями, а також для господарського утримання установ.
- забезпечення суворого режиму економії коштів і матеріальних цінностей.
- включення тільки видатків, передбачених законодавством, необхідність яких зумовлена характером діяльності установи.
- видатки для придбання обладнання, капітального ремонту приміщень тощо, які не є першочерговими, можна передбачати лише за умови забезпечення коштами невідкладних витрат та відсутності заборгованості.
- обчислення видатків на заробітну плату з коштів спеціального фонду залежно від обсягу діяльності, які здійснюють за рахунок цих коштів, із застосуванням установлених законодавством норм, якими керуються установи аналогічного профілю.

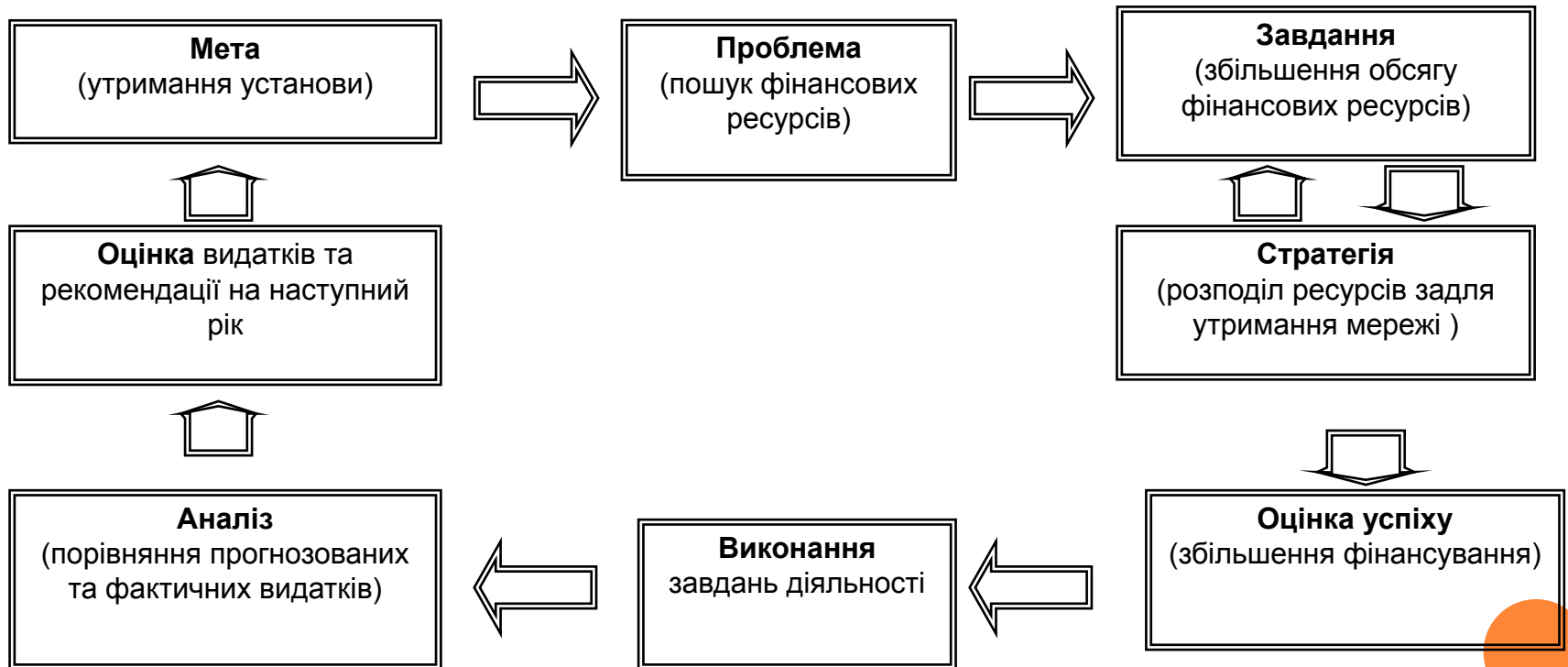

4. ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ МЕТОД ПЛАНУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ ВИДАТКІВ

4. Програмно-цільовий метод планування бюджетних видатків

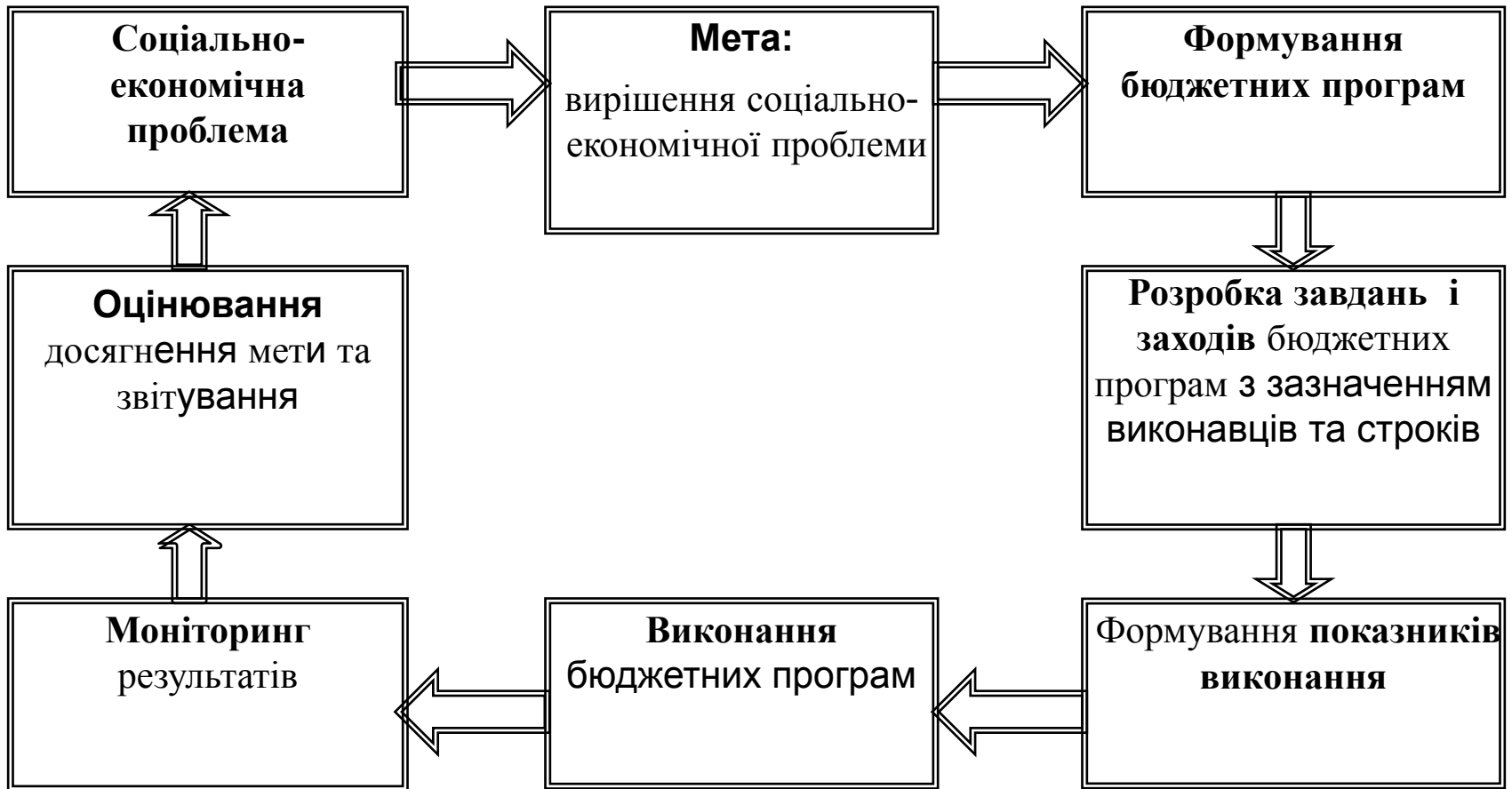
ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ МЕТОД - метод управління бюджетними коштами для досягнення конкретних результатів за рахунок коштів бюджету із застосуванням оцінки ефективності використання бюджетних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу

Модель традиційного бюджетного процесу

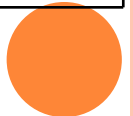
4. Програмно-цільовий метод планування бюджетних видатків

Модель бюджетного процесу за програмно-цільовим методом

4. Програмно-цільовий метод планування бюджетних видатків

Постатейний (традиційний) метод	Програмно-цільовий метод
Планування бюджету здійснюється на короткострокову перспективу – 1 рік	Планування бюджету здійснюється на середньострокову перспективу – 3-5 років
Обґрунтування видатків здійснюється на основі «історичних» даних, без доцільності видатків та якості бюджетних послуг	Обґрунтування видатків «від майбутнього» на основі визначених цілей здійснення видатків і показників соціально-економічної ефективності й результативності
Бюджет складається у розрізі бюджетних функцій та КЕКВ	Бюджет складається у розрізі бюджетних програм та КЕКВ
Бюджет спрямований на утримання бюджетних установ, їх мережі	Бюджет спрямований на отримання найбільш ефективних результатів від здійснення бюджетних видатків
Номінальна відповідальність за результати діяльності бюджетних установ та якість послуг, що надаються	Відповідальність керівників установ та організація за досягнення результатів бюджетних програм

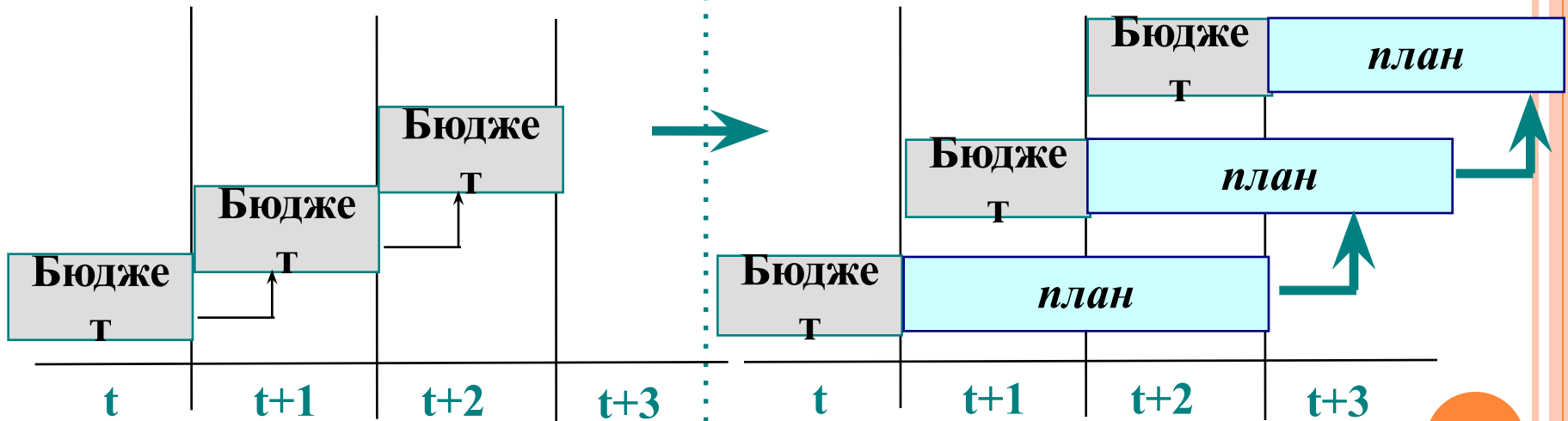

Діючий порядок

ПЦМ бюджет

Визначення сум и витрат здійснюється на наступний фінансовий рік

- Перехід до середньострокового планування
- Послідовне корегування майбутніх періодів

4. Програмно-цільовий метод планування бюджетних видатків

Бюджетна програма – сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій

Процес формування бюджетної програми:

- Визначення головної мети діяльності
- Визначення пріоритетних напрямків діяльності/програм
- Встановлення мети програми
- Встановлення завдань програми
- Визначення показників виконання програми

МЕТА програми – кінцевий результат, що досягається при виконанні бюджетної програми, відповідає пріоритетам державної та регіональної політики і сприяє досягненню стратегічної мети розвитку держави та/або адміністративно-територіальної одиниці в середньостроковому періоді. Мета повинна бути *реальною* та *досяжною* і суттєво *не змінюватися* з року в рік, за винятком випадків, коли бюджетна програма має періодичний характер, закінчується строк її виконання або прийняття нових законодавчих актів передбачає внесення до неї змін

4. Програмно-цільовий метод планування бюджетних видатків

Завдання бюджетної програми – чіткий, конкретний, спрямований на досягнення мети, результативних показників та інших характеристик бюджетної програми комплекс заходів, який відображає основні етапи досягнення поставленої мети, визначає шляхи виконання програми та підлягає перевірці.

- ▣ Спрямовані на вирішення конкретної проблеми*
- ▣ Мають чітко визначені часові межі*
- ▣ Відповідають меті програми*
- ▣ Підлягають виміру, визначають обсяг робіт (кількість) та термін здійснення завдання*

4. Програмно-цільовий метод планування бюджетних видатків

Показники виконання програм - кількісні та якісні показники, які характеризують результати виконання бюджетної програми і підтверджуються статистичною, бухгалтерською та іншою звітністю і які дають можливість здійснити оцінку використання коштів на виконання бюджетної програми

затрат (вхідних ресурсів)	обсяг та структура ресурсів, що забезпечують виконання бюджетної програми та характеризують структуру витрат бюджетної програми.
продукту	обсяг виробленої продукції чи наданих послуг у ході виконання бюджетної програми, а також кількість користувачів товарами (роботами, послугами).
продуктивності (ефективності)	витрати ресурсів на одиницю продукту; відношення кількості вироблених товарів (виконаних робіт, наданих послуг) до визначеного обсягу фінансових ресурсів (продуктивність); досягнення визначеного результату (результативність).
якості	показник, який характеризує досягнуті результати якості продукту, що задовольняють споживача відповідно до їх призначення та відображають послаблення негативних чи посилення позитивних тенденцій у наданні послуг (товарів, робіт) споживачам за рахунок коштів бюджетної програми

Методика розробки кінцевих соціально-економічних показників рекомендована МВФ:

- адекватне відображення цілей і пріоритетів політики уряду;
- відображення того ефекту, який реалізація програм і проектів здійснює на суспільство;
- відмінність від стратегічних напрямків діяльності того відомства, на вимірювання якої вони направлені;
- чітке визначення цільових громадських груп, якщо діяльність направлена не на суспільство в цілому, а саме на групи;
- реалістичність досягнення за конкретний проміжок часу;
- повинні підлягати моніторингу і дозволяти оцінювати ступінь досягнення кінцевих результатів/цілей;
- відображення причинно-наслідкових зв'язків між ресурсами що вкладають ті чи інші відомства і кінцевими соціально-економічними результатами його діяльності;
- чіткі формулювання і виразність характеристик, які дозволяють легко використовувати ці показники при складанні зовнішньої звітності.

4. Програмно-цільовий метод планування бюджетних видатків

Паспорт бюджетної програми місцевого бюджету - документ, що визначає мету, завдання, відповідальних виконавців, результативні показники та інші характеристики бюджетної програми місцевого бюджету відповідно до бюджетного призначення, встановленого рішенням про місцевий бюджет.

Головний розпорядник бюджетних коштів протягом 30 днів розробляє та протягом **45 днів** після набрання чинності рішенням про місцевий бюджет спільно з місцевим фінансовим органом затверджує *проекти паспортів бюджетних програм*.

ПРАВИЛА складання паспортів бюджетних програм місцевих бюджетів та звітів про їх виконання. Затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 26.08.2014 № 836

4. Програмно-цільовий метод планування бюджетних видатків

Протягом *тижня* головні розпорядники подають на затвердження до фіноргану проекти паспортів бюджетних програм у разі:

- виникнення нових бюджетних програм (підпрограм);
- набрання чинності рішенням про внесення змін до рішення про місцевий бюджет на відповідний бюджетний період, які призводять до зміни інформації та показників, затверджених у паспортах бюджетних програм;
- передачі бюджетних призначень від одного головного розпорядника до іншого;
- передачі нерозподілених бюджетних призначень на визначену в рішенні про місцевий бюджет мету між головними розпорядниками;
- перерозподілу видатків за бюджетними програмами у межах загального обсягу бюджетних призначень, передбачених головному розпоряднику;
- перерозподілу видатків за підпрограмами у межах загального обсягу бюджетних призначень, передбачених на виконання бюджетної програми;
- зміни інформації та зміни показників, затверджених у паспортах бюджетних програм, необхідність унесенні яких з об'єктивних причин виникла в процесі виконання бюджету і які відповідають меті та завданням бюджетної програми;
- затвердження нових або внесення змін до чинних порядків використання бюджетних коштів, які призводять до зміни інформації та показників, затверджених у паспортах бюджетних програм;
- внесення змін до розпису місцевого бюджету, які призводять до зміни інформації та показників, затверджених у паспортах бюджетних програм.

5. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМАТИВНИХ ПІДХОДІВ У БЮДЖЕТНОМУ ПЛАНУВАННІ

5. Застосування нормативних підходів у бюджетному плануванні

ФІНАНСОВИЙ НОРМАТИВ БЮДЖЕТНОЇ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ - гарантований державою в межах наявних бюджетних коштів рівень фінансового забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами місцевого самоврядування, що використовується для визначення обсягу міжбюджетних трансфертів;

$$\text{ФНБЗ} = \frac{\text{загальний обсяг фінансових ресурсів, спрямованих на реалізацію бюджетних програм}}{\text{кількість населення чи споживачів гарантованих послуг}}$$

При розрахунку фінансового нормативу бюджетної забезпеченості може передбачатися обсяг нерозподілених видатків, який об'єднує види видатків на ті повноваження, встановлення нормативів за якими є недоцільним.

5. Застосування нормативних підходів у бюджетному плануванні

Коригуючі коефіцієнти фінансових нормативів бюджетної забезпеченості враховують відмінності у вартості надання гарантованих послуг залежно від:

- 1) кількості населення та споживачів гарантованих послуг;
- 2) соціально-економічних, демографічних, кліматичних, екологічних та інших особливостей (з часу їх визначення) адміністративно-територіальних одиниць.

Коригуючі коефіцієнти затверджуються Кабінетом Міністрів України.

